

A new localization for *Teucrium paederotoides* Boiss. et. Hausskn. (Lamiaceae)

Ergün ÖZUSLU^{*1}, Mehtap ÖZTEKİN²

¹İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Valilik Binası Kat:4, 27090, Şehitkamil-Gaziantep/Turkey

² İç Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, P.K.24, 06501, Bahçelievler -Ankara/Turkey

Abstract

The *Teucrium paederotoides* is a single locality known local endemic species in Turkey. The record of this species is only present on limestone rocks which is 100 m Northern side of Çörten fountain in Nafak Region of Şahinbey district in Gaziantep. According to this study, distribution of the species in C6 Gaziantep: Şehitkamil, Dülük village, Southwest of Dülük village, hill of Çimşir. This locality is a new record for *Teucrium paedorotoides* Boiss. et. Hausskn.

Key words: *Gaziantep, Teucrium, New Localization.*

----- * -----

***Teucrium paederotoides* Boiss. et. Hausskn. (Lamiaceae) için yeni bir lokalite**

Özet

Teucrium paederotoides Boiss. et Hausskn. Türkiyede tek lokaliteden bilinen lokal endemik bir bitkidir. Bu tür sadece Gaziantep, Şahinbey İlçesi, Nafak bölgesinde Çörten Pınarı'nın 100 m. kuzeyinden Kireç taşlı kayalar üzeri kaydından bilinmektedir. Bu çalışmada türün C6 Gaziantep: Şehitkamil, Dülük Köyü, Dülük Köyü Güneybatısı, Çimşir Tepe'de yayılış gösterdiği belirlenmiştir. Bu lokalite *Teucrium paederotoides* Boiss. et Hausskn. için yeni bir kayıttır.

Anahtar kelimeler: *Gaziantep, Teucrium, Yeni Lokalite.*

1. Giriş

Teucrium paederotoides Boiss. et Hausskn. Türkiyede tek lokaliteden bilinen lokal endemik bir bitkidir. *Teucrium* L. cinsi Türkiye Florasında 27 tür (Ekim, 1982), Suriye Florasında 22 tür (Post, 1932) ve İran Florasında 15

* Corresponding author / Haberleşmeden sorumlu yazar: ergunozuslu@gmail.com;

(Rechinger, 1982) tür ile temsil edilmektedir. Bu cinse Türkiye Florasının ek ikinci cildinde (Güner vd., 2000), Duman (2000) tarafından iki yeni tür daha eklenmiş ve Dönmez (2006) tarafından da yeni bir tür kaydı verilmiştir. Türkiye’de yetişen bazı *Teucrium* L. taksonlarının polenleri Dönmez vd., (1999) tarafından incelenmiştir. Bu çalışmaya göre *Teucrium paederotoides* Boiss. et Hausskn.’in polenlerinin ekzin süslünmesinin retikulat olduğu belirlenmiştir.

T. paederotoides Boiss. et Hausskn. ilk olarak Heinrich Carl Haussknecht tarafından 1865 yılında toplanmıştır (Ekim, 1982). Daha sonra George Edward POST tarafından 1879 tarihinde toplanmış ve “near Aintap, Hn. In Bo.” kaydıyla Suriye Florasında (Post, 1932) verilmiştir. Bu lokaliteden başka yerden bilinmeyen bu tür daha sonra 1983 yılında Ekim ve Arslanyürek tarafından Gaziantep, Şahinbey İlçesi, Nafak bölgesinde Çörtlen Pınarı’nın 100 m. kuzeyinden Kireç taşlı kayalar üzerinden yeniden toplanılmıştır. Bu örnek 95031 Herbarium numarası ile Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Herbariumunda bulunmaktadır (Arslanyürek, 1999).

Bu lokalite dışında başka yerden kaydı bulunmayan *T. paederotoides* Boiss. et Hausskn., türünün 1999 ve 2005 yıllarında yaptığımız arazi çalışmaları esnasında yeni bir lokalitede daha yayılış gösterdiği tespit edilmiştir.

2. Materyal ve yöntem

Bu çalışmanın materyalini 1999 yılında Gaziantep Dülük köyü’nden toplanan *T. paederotoides* Boiss. et Hausskn. örnekleri oluşturmaktadır. Araziden toplanan bitki örnekleri preslenerek kurutulmuş ve toplayıcı numarası verilerek ANKO Herbariumu’na (İç Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Herbariumu – Ankara) konulmuş ve isimlendirilmiştir. Gaziantep Üniversitesi Herbariumu’ndaki *T. paederotoides* Boiss. et Hausskn. örnekleri de incelenmiştir. Bitki örneklerinin teşhisinde Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 (Davis, 1982) ve Vol. 11, Supp. II. (Güner vd., 2000) ve Flora of Syria, Palestine and Sinai (Post, 1932) eserlerinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular

T. paederotoides Boiss. et Hausskn.’in Türkiye Florasındaki betimi; “*T. paederotoides* Boiss. & Hausskn. in Boiss., Fl. Or. 4:814 (as ‘*T. paederotoides*’, sphalm.) & 1268 (1879). Syn: *T. andrusi* Post in Bull. Herb. Boiss. 5: 758 (1897)! Map 4.

Çok yıllık, 7-10 cm. Gövdeleri dik, gövdenin çapının yarısı gri renkte yayılmış yapışkan tüy örtüsüne sahip. Yapraklar hemen hemen veya kısa saplı (yaprak sapı 0.5- 2(-3) mm.) yaprak ayası yumurtamsı, 16 x 10 mm, yaprak ucuna doğru belirsiz oymalı, üst yapraklar sivri, tümü yumuşak kılsı tüylü ve sapsız guddeli. Salkımlar yoğun, yumurtamsı – dikdörtgenimsi, 3-4 cm. Brakteler mızraksı, tepede birden daralmış ve uzamış, çanak yaprakları geçer. Çiçek sapları çanak yapraklardan çok kısadır. Çanak yapraklar 4 mm, yumuşak kılsı, yarısına kadar iki dudaklı; dişler seksiyonun diğer türlerinden uzun ve çok sivri. Taç yapraklar pembe, taç yaprakların 1.5 katı kadar. Fl. 6, Kalker kaya yüzeyleri, c. 600 m.

Type: [Turkey C6 Hatay/Gaziantep] in fissures rupium Syriae borealis supra Assy non procul ab Aintab (Gaziantep), [610 m, 1865], Haussknecht (holo. G, iso. BM! K!). S. & E. (southern) Anatolia. C8 Mardin, vii 1894, G. Post (type of *T. andrusi*)! Endemic.” olarak verilmektedir.

T. paederotoides Boiss. et Hausskn.'in Suriye Florasındaki kayıdında kayaların yüzeyinde, endemik ve Antep yakınları olarak kayıt verilmekte, İran Florasındaki kayıta ise Suriyenin kuzeyi Türkiye sınırları olarak kayıt verilmektedir.

Günümüzde sadece bu lokaliteden bilinen *T. paederotoides* Boiss. & Hausskn.'in başka yerde yetişmediği ve lokal endemik bir bitki olduğu bilinmektedir. Ancak, 1999 ve 2005 yıllarında yazarlar tarafından yapılan arazi çalışmaları esnasında türün bu kayıtlardan farklı olarak yeni bir lokalitede daha yetiştiği tespit edilmiş, örnekler toplanmış, kayıtlar alınmış ve fotoğrafları çekilmiştir (Şekil 1-2).

Şekil 1: *T. paederotoides* Boiss. & Hausskn.

Şekil 2: *T. paederotoides* Boiss. & Hausskn.

4. Sonuçlar ve tartışma

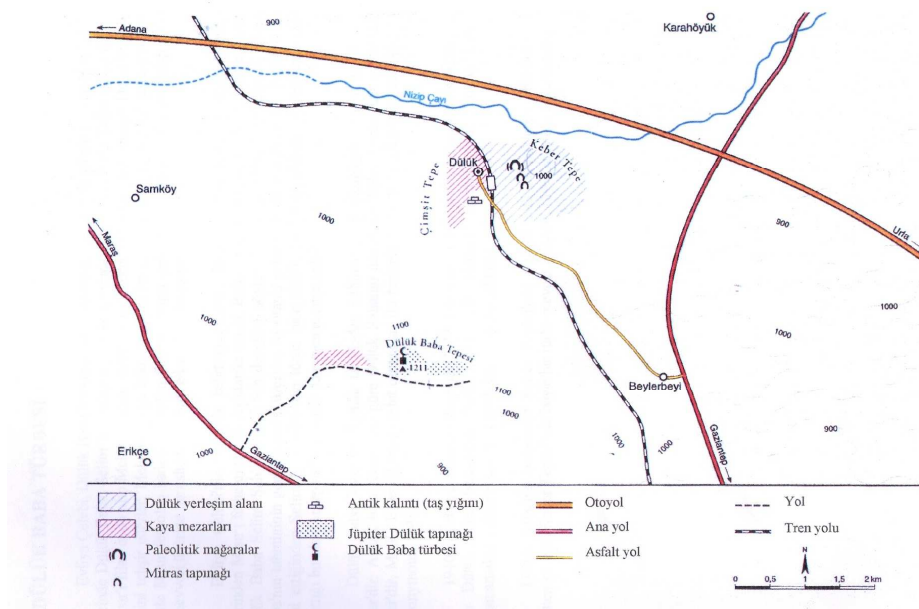
T. paederotoides Boiss. & Hausskn. Türkiye Florasında; Type: [Turkey C6 Hatay/Gaziantep] in fissures rupium Syriae borealis supra Assy non procul ab Aintab (Gaziantep), [610 m, 1865], Haussknecht (holo. G, iso. BM! K!). S. & E. (southern) Anatolia. C8 Mardin, vii 1894, G. Post (type of *T. andrusi*)! kaydı ile verilmektedir.

Türkiye Florasında verilen kayıda göre *T. paederotoides* Boiss. & Hausskn. Gaziantep yakınlarında Suriye borealinde kaya yüzeylerinde yayılış gösterdiği ve 1894 yılında, G.Post tarafından Mardin'den toplanan örnekler *T. paederotoides* Boiss. & Hausskn. olarak teşhis edildiği ancak daha sonra bu bitkinin *T. paederotoides* olmadığı ve *T. andrusi* olduğu belirlenmiştir. Bu durumda *T. paederotoides* Boiss. & Hausskn. sadece Türkiye Florasında verilen kayıtlarından bilinmektedir. Bu çok kısıtlı lokalite bilgileriyle bilinmekte olan tür, 1983 yılında Ekim ve Aslanyürek tarafından Gaziantep, Nafak, Çörtlen Pınarı mevkiinden toplanmıştır.

T. paederotoides Boiss. et Hausskn.'in yeni yayılış alanı;

C6 Gaziantep: Şehitkamil, Dülük Köyü, Dülük Köyü Güneybatısı, Çimşir Tepe, Kalker kaya yüzeyleri, 920-950 m., 16.08.2005, E. Özslu, 1971. olarak tespit edilmiştir. (Şekil 3).

Bu lokalite kaydı *Teucrium paederotoides* Boiss. et. Hausskn. için yeni bir lokalite kayıdır. Sadece iki lokaliteden bilinmesi, çok dar yayılışlı ve insan baskısı altında olması sebebiyle türün popülasyonu tehdit altındadır. Alanda yaklaşık 68 birey sayılmıştır. Bu sebeple, 2001 yılında yayınlanan en son Uluslararası Doğa Koruma Kurumu listesinde (IUCN Red List Categories Version 3.1) yeniden belirlenen kategorilere göre, tür 500 km²'den daha az yayılış alanı kapladığı için EN kategorisi içerisinde, ölçüt (B2a) alt kategorisine girmektedir. (IUCN, 2001). EN kategorisine göre durumu "Tehlikede (EN: Endangered)"dir. Bu gruba giren türler yüksek bir risk altında ve yakın gelecekte yok olma tehlikesi altındadır.

Şekil 3: Dülük köyü ve çevresinin krokisi.

Kaynaklar

- Arslanyürek, I. 1999. Kaya Meşesi *Teucrium paederotoides* Boiss. et Hausskn./Labiatae. Güneydoğu Anadolu'da Doğa ve İnsan Dergisi. 1, 27-28.
- Davis, P.H. 1982. Flora of Turkey and Aegean Islands. Volume 7, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Dönmez, E.O. 1999. Scanning Electron Microscopy Study of Pollen in Some Turkish *Teucrium* L. (Labiatae), Tr. J. of Botany. 23, 379-382.
- Dönmez, A.A. 2006. *Teucrium chasmophyticum* Rech. F. (Lamiaceae) A New Record for the Flora of Turkey. Turk J. Bot. 30, 317- 320.
- Duman, H. 2000. *Teucrium* L. (Ed.) Güner A., Özhatay N., Ekim T., and Başer K.H.C., Flora of Turkey and East Aegean Islands, Vol. 11 (Supplement II), Edinburgh University Press, Edinburgh, 197-198.

- Ekim, T. 1982. *Teucrium* L. (ed.) Davis P.H., Flora of Turkey and East Aegean Islands, Vol. 7, Edinburgh University Press, Edinburgh, 53-75.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., Başer, K.H.C. (eds) 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol 11, Suppl. II, Edinburgh Univ. Press, Edinburgh.
- IUCN Species Survival Commission, 2001. IUCN Red List Categories and Criteria, Approved by the 51st Meeting of the IUCN Council, Version 3.1, Switzerland, Gland.
- Post, G.E. 1932. Flora of Syria, Palestine and Sinai (2nd ed. revised by J. E. Dinsmore). American Press, Beirut.
- Rechinger, K.H. 1982. *Teucrium* L. (ed.) Rechinger K.H. Flora Iranica, Lieferung 150, Graz Akademische Druck und Verlagsanstalt, 23- 44.

(Received for publication 13 November 2008)